

עניינים תוכן

מבוא 2

סקירת ספרות 3

1.רדיפת יהודים בשואה רקע 3

2.יומני השואה: סקירה של יומנה של אנה פרנק, משה פלינקר, פטר גינז והלגה דן 3

3. דיון היסטורי בהשפעת היומנים על ההיסטוריוגרפיה ועל תפיסת המוסריות בנוגע לרדיפת אזרחים

בתקופת מלחמה..... 6

סיכום..... 8

מבוא

עבודה זו תבקש לבחון את יומני השואה. יומני השואה הם יומנים אשר נכתבו על ידי יהודים שנרדפו על ידי הנאצים בתקופת השואה. חלק נכתבו בגטאות וחלק נכתבו במקומות המחבוא. קריאה של יומנים אישיים שהבעלים שלה אינם שרדו, יש בה מן החדירה לעולם הפרטי של האדם. במקרה של יומני השואה נראה כי לקורא יש זכות לקרוא שהרי הכותב ראה בכולם מעין נמען לדברים שהם חווה. יומני השואה הם קולם היחיד של הקורבנות שלא זכו לשרוד ולהעיד על אשר קרה להם בשואה.

בשל היכולת של היומנים הללו לתאר את המציאות לפי הדרך שבה אנשים פשוטים חוו את המציאות שלא היה קשורה אליהן ישירות, ולעיתים קרובות מדובר בילדים קטנים או נערים, הקוראים יכלו להזדהות עם הכתוב בין אם מדובר בסיפור יהודי גרידא ובין אם מדובר בסיפור אשר יכול ללמד אותנו לגבי החברה האנושית באופן כללי. יומנה של אנה פרנק הוא המפורסם ביותר אולם היו עוד יומנים רבים אשר ביקשו לתאר את המציאות של אז מנקודת מבט אישית ואותנטית.

יומני השואה אינם רק משפיעים על הקורא ואינם רק מספרים סיפור שמתאר את החווית של אותם כותבים. יומני השואה, בשל התיאור האישי ואותנטי שלהם, השפיעו גם על תפיסת ההיסטוריה של אירועי השואה וגם על ההשלכות המוסריות של האירועים הללו לגבי החברה האנושית. עבודה זו תבקש לבחון את ההיבט ההיסטורי והמוסרי של היומנים האלה ולעמוד על מידת השפעתן של היומנים על עיצוב ההיסטוריוגרפיה בנוגע לחקר השואה. לכן שאלת המחקר תהיה:

שאלת מחקר

כיצד באה לידי ביטוי המשמעות המוסרית וההיסטורית של יומני השואה?

כדי לענות על שאלת המחקר הפרק הראשון של העבודה יעסוק ברקע קצר של התקופה. לאחר מכן אעסוק במספר יומנים בולטים אשר השפיעו על עיצוב תודעת השואה ואשר היה להם משמעות היסטורית אך גם מוסרית בנוגע לאירועים של השואה ותיאור השואה. הפרק השלישי של העבודה יעסוק בניתוח המשמעות הזו בדרך שבה היומנים השפיעו על ההיסטוריוגרפיה של השואה.

סקירת ספרות

1. רדיפת יהודים בשואה רקע

שואת היהודים התרחשה למעשה מאז עליית הנאצים לשלטון ועד נפילתם בשנת 1945. זיכרון השואה בתודעת העם היהודים המשיך והתרחב במדינת ישראל ובקרבם של העם היהודי מאז השואה. מאמצים נרחבים הושקעו בתיעוד של סיפורי הניצולים למען העלאת המודעות כלפי השואה בקרב הציבור הכללי בכלל. לשואה הייתה השפעה רבה גם על תחומי האומנות הספרות שהרי ספרים חשובים אשר מתארים את השואה עושים זאת על ידי שימוש בתיאור של הניצולים עצמם, כמו אנה פרנק שכתבה את יומנה המפורסם או אלי ויזל ופרימו לוי אשר תיארו את המציאות שהם חוו¹. יומנים אלו, אשר יתוארו בקצרה להלן, השפיעו רבות על הדרך שבה הציבור הרחב תופס את אירועי השואה, כפי שנראה להלן.

2. יומני השואה: סקירה של יומנה של אנה פרנק, משה פלינקר, פטר גינו והלגה דן

את כתיבת היומנים ניתן לסווג לפי כמה קטגוריות שונות של סוגי יומנים אשר נכתבו.

הסוג הראשון הוא כרוניקות יום יומיות. תיאור יומני זה מתאר דיווח שוטף של המתרחש ללא פרשנות של הכותב. לדוגמה ניתן לציין את "כרוניקה של גטו לודז' שבה האירועים נרשמו על ידי פקיד של היודנרט לפי תיאור נקי של האירועים השוטפים. הסוג השני הוא חיבורים בעלי אופי ציבורי. חיבורים אלו דומים לחיבורים של הכרוניקה אולם הדגש מושם בהם על הדברים אותם הכותב רואה בתור חשובים. כך הרוח הפרשנית שלו מהווה את ההבדל מן הסוג הראשון של הכתיבה. לדוגמה ניתן לציין את החיבור של אדם צ'רניאקוב שתיאר בצורה תמציתית את הפעילות שלו בתור מי שהיה אחראי על הגטו הגדול ביותר של היהודים².

הסוג השלישי של החיבורים הם חיבורי היומנים האישיים. יומנים אישיים הם יומנים שבהם הכותבים עוסקים בעיקר בגורל האישי שלהם ובגורל של בני המשפחה שלהם. הם מנהלים מעין דו שיח עם עצמם והאירועים אשר מתוארים עושים זאת מנקודת מבט מצומצמת ואישית יותר מאשר החיבורים

¹ עמוס גולדברג, טראומה בגוף ראשון: כתיבת יומנים בתקופת השואה, הוצאת כנרת, זמורה-ביתן ואוניברסיטת בן-גוריון בנגב. 2013.

² מרכז המידע יד ושם. יומנים. הוצאת יד ושם בית הספר המרכזי להוראת השואה. עמ' 3.